

(Fortsættelse 67):

PERSONLIGE OPLEVELSER ...

Der er især to oplevelser, jeg husker fra de første hektiske befrielsesdage, og den ene var mere præcist den 5. maj 1945, og den dag var jeg ovre på Stevnsgades Skole, for at se de mange mennesker, flest mænd, som 4-maj-frihedskæmperne havde afhentet i deres hjem, eller hvor de nu befandt sig. Stevnsgades Skole kendte jeg fra min skoletid, for det var her børnetandpleje havde hjemme øverst oppe under taget på den høje hovedbygning. Nu var skolen altså midlertidigt blevet inddraget til opsamlingssted for en broget flok af mistænkte kollaboratører, som var blevet kørt til opsamlingsstedet på ladet af åbne lastbiler, som det pludselig vrimlede med. Det var folk, som var mistænkt eller kendt for at have samarbejdet med tyskerne under den ene eller den anden form. Nu stod de ynkeligt opmarcheret på rad og række langs skolemuren, med ryggen til og oprakte hænder, mens de blev bevogtet af frihedskæmpere. Det forlød, at de anholdte en efter en blev afhørt i et lokale inde i skolen, hvorefter de så vidt jeg ved, blev kørt til en opsamlingslejr, hvor de måtte afvente deres videre skæbne. Det betød, at de skulle stilles for en regulær domstol med anklager, forsvarer og dommer. Det var retsopgøret, der så småt var begyndt og som skulle komme til at trække ud i flere år.

Den anden markante oplevelse fra dengang, jeg her skal omtale, er fra dagen efter, den 6. maj, som var en helt særlig dag, for da ankom Den danske Brigade, som bestod af frivillige unge danske mænd, der var flygtet til Sverige, hvor de havde gennemgået en vis militær træning og herunder selvfølgelig også lært at håndtere skydevåben. Min kammerat, Jørgen, vidste, at en afdeling af brigaden allerede den 5. maj var ankommet til Helsingør, hvortil den var blevet overført fra Sverige, og videre til indkvartering på Østerbros kaserne. Derfra ville de dagen efter, den 6. maj 1945, marchere ad den østlige del af Jagtvej og ind til og gøre holdt ved Husumgades Skole omkring middagstid. Her ville de blive officielt budt velkommen hjem. Husumgade lå og ligger kun et par gader væk fra Jægersborggade og nærmere Nørrebros Runddel, så Jørgen og jeg bestemte os for, at vi ville gå hen til skolen og se på modtagelsen af brigaden.

Den danske Brigade var som allerede nævnt med den svenske regerings accept blevet oprettet i Sverige i Malmø-regionen, mere præcist i november 1943. Det var en militær enhed, hvis formål og opgave ville være at deltage i en eventuel befrielse af Danmark. Brigaden udviklede sig efterhånden til en minihær på ca. 5000 mand, der som ligeledes nævnt var rekrutteret blandt frivillige unge danske flygtninge i Sverige. Ankomsten til Helsingør forløb fredeligt, idet ens tor menneskemængde med vajende Dannebrogflag hilste soldaterne velkommen hjem.

Det forlyder, at en del af brigadesoldaterne var skuffede over ikke at komme i kamp mod tyskerne, som de gerne ville have været med til at smide ud af Danmark. Men for nogle af brigaderne skulle hjemkomsten dog komme til at forløbe anderledes, nemlig for den deling, der dagen efter ankom til Husumgades Skoles gårdsplads, hvor de blev budt velkommen. En velkomst jeg selv deltog i og som jeg herefter skal forsøge at beskrive forløbet af.

Skolegården var allerede fyldt med mennesker, unge og gamle, mænd så vel som kvinder, hvoraf en del sad på aflange bænke ude langs med siderne af skolegården, samt en del børn, som var kravlet op på taget over cykelskuret ved den nordlige del af skolegården, formentlig i håbet om at have et bedre og friere overblik over, hvad der videre skete.

Under vild jubel fra den tilstedeværende forsamling, som viftede med Dannebrogssflag, ankom den nævnte deling eller bataljon af brigaden, som så vidt jeg husker, bestod af omkring 20 mand, anført af to officerer. Efter at være kommet ind i skolegården, hvor de på alle sider var omgivet af begejstrede civile, stillede soldaterne efter ordre dels en bazooka og dels deres rifler fra sig, nogle stykker sammen i pyramideform, med riffelløbene pegende opad, og tog derefter bagved rækken af opstillede rifler selv opstilling side om side i to rækker, og med front mod skolens hovedbygning.

Derefter blev brigadesoldaterne og deres officerer budt officielt velkomne hjem, men hvem og hvor mange, der var talere ved den lejlighed, husker jeg ikke, for den slags lagde jeg ikke særlig mærke til dengang. Men bedst som en af talerne henvendte sig til soldaterne, lød der pludselig høje, skarpe skudsalver, som gav genlyd mellem de høje husmure, så det var umuligt at høre og vide, hvorfra skuddene kom. Øjeblikkeligt kommanderede officererne børnene ned fra cykelskurtaget, og mens nogle af soldaterne skyndsomst fik fat i deres rifler og gjorde disse skudklare, for andre af soldaterne omkring og hjalp folk med at vælte bænkerne og krybe i skjul bag ved disse.

De bevæbnede soldater skød blandt andet op mod skolens vinduer, hvorfra de mente at i hvert fald nogle af skuddene kom, men det fik jo glasskårene fra de splintrede ruder til at falde ned og sprede sig blandt mængden af liggende og kravlende mennesker, som i mellemtiden var blevet opfordret til at søge ly i skolens kælderetage, hvor meningen i øvrigt var, at soldaterne skulle beværges efter den officielle del af modtagelsen. Men meget hurtigt blev der her i kælderen etableret en samaritertjeneste til de folk, som var blevet såret af glasskår, så blodet flød. Flere kvinder stillede sig straks til rådighed som sygeplejere. Blandt de sårede var både voksne og børn, men heldigvis var ingen kommet alvorligt til skade, og ingen var tilsyneladende blevet ramt af skud. Selv

var jeg og Jørgen uskadte, hvorfor vi blev liggende i dækning bag en af de væltede skolebænke.

Skudsalverne fra de folk, der havde skjult sig i skolebygningen og på taget af en ejendom, der stødte op til skolen, lød fortsat spredt, men efter at brigadesoldaterne var begyndt at besvare ilden, ophørte skuddene. Så vidt jeg ved, fik de ikke ram på den eller de banditter, formentlig Hipo-folk, som stod bag skudsalverne. Da alt var faldet til ro, lignede skolegården et eneste stort rod af væltede bænke, glasskår i mængder og overtøj og fodtøj, som folk havde efterladt i den panik, der opstod og bredte sig under skyderiet og da de kravlede eller nærmere mavede sig frem til døren ind til kælderetagen.

Jørgen og jeg opholdt os stadigvæk i skolegården, da alt igen var faldet til ro efter omkring tre kvarters forløb. Vi ventede på, at brigadesoldaterne skulle forlade skolen igen og marchere videre. Vi havde begge til hensigt at ville følge dem et stykke på vej. Langt om længe tog soldaterne da også igen opstilling i kolonne, og under vajende flag og til lyden af hurraråb, marcherede de ud ad skoleporten og hen ad Husumgade mod Jagtvej. Her drejede de af mod højre og fortsatte ud mod Frederiksberg. Men på denne tur skulle brigaden også komme ud for en dramatisk oplevelse, som i øvrigt kom til at koste flere civile livet. Da Brigaden var nået hen til Landsarkivet på hjørnet af Falkoner Allé og Ågade, blev der skudt mod den fra en lejlighed, en tandlægeklinik, på anden sal i ejendommen overfor på hjørnet af Falkoner Allé og Borups Allé. Straks gik soldaterne i stilling, og med bazookaens raketter beskød man den pågældende lejlighed, så at hele vinduespartiet efterhånden blev fjernet og forvandlet til et gabende hul ind til klinikken.

I mellemtiden var der kommet nogle bevæbnede modstandsfolk til, som fulgte med brigaden på dens videre tur, og disse folk deltog også i beskydningen af den nævnte tandlægeklinik. Men hvem det var, der skød oppe fra tandlægeklinikken, har jeg ingen viden om, kun at det selvfølgelig måtte være nogen, der sympatiserede med tyskerne. Så vidt jeg forstod og ved, undslap snigskytten, men ingen af brigadesoldaterne blev ramt af skud. Derimod blev, så vidt jeg husker og ved, to modstandsfolk ramt og dræbt ved den lejlighed. Der blev senere rejst en mindesten for dem ude foran Landsarkivet.

Det var med nogle underlige og blandede følelser, at Jørgen og jeg derefter forlod stedet og brigaden og traskede hjemad mod den nærliggende Kronborggade, hvor han boede, og Jægersborggade, hvor jeg hørte hjemme. Vi var blevet tætte vidner til en af tilværelsens mere barske situationer, skønt det jo ingenting var imod, hvad der ellers skete af tragiske og uhyggelige begivenheder under besættelsen og krigen i øvrigt.

FELTMARSKAL MONTGOMERY

På fotoet til venstre ses i fugleperspektiv feltmarskal Montgomery stående i den åbne vogn, flankeret af engelske soldater på motorcykle, mens danske politibetjente og modstandsfolk på begge sider af gaden holder den jublende mængde af folk tilbage på fortovene. På fotoet til højre ses den tydeligt glade feltmarskal stående i sin vogn, her formentlig på vej op gennem Strøget og til Amalienborg, hvor han skulle modtages af kongen og dronningen. – Fotos fra Ekstra-Bladets bagside for lørdag den 12. maj 1945.

Det var jo lørdag og derfor kun arbejdsdag til kl. 14. Men der blev ikke slået mange streger fra omkring middagstid på tegnestuen i Frederiksberggade 28, 2. sal til højre. Der herskede en lidt nervøst og oprømt stemning blandt os, der var på tegnestuen. Vi vidste jo på forhånd via radioavisen, at Montgomery og hans kortege ville komme fra Rådhuspladsen og køre gennem Strøget på vejen til Amalienborg, og eftersom vejret var lunt og lyst havde vi åbnet de store vinduer ud mod Frederiksberggade, fordi vi gerne ville se "giraffen", når denne passerede forbi nedenfor vores vinduer.

Endelig efter en nærmest ulidelig ventetid, lød det fra en af de tegnere, der sad nærmest ved de store vinduer, at nu skete der noget, for der opstod et tydeligt røre og uro blandt de mange spændte og glade mennesker, som stod tæt pakkede sammen på fortovene på begge sider af gaden. De af os, der sad længere inde i lokalet, skyndte sig hen til et af vinduerne, hvorfra der var fri og god oversigt over, hvad det foregik nede på gaden.

For resten havde en af spasmagerne blandt tegnerne, Frede Henning Dixner, lavet en sprællemænd af Hitler, og bundet i en lang snor sænkede han nu figuren ned blandt tilskuerne på fortovet nedenfor. Det morede folk meget, at

de kunne trække i sprællemandsnoren og få Hitler til at danse eller sprælle på 'kommando'. Mærkværdigvis overlevede sprællemands-Hitler" denne behandling, for da den efter at Monty og bilkortege var passeret forbi, trak Dixner atter figuren op til sig og kunne konstatere, at den var uskadt. Hitler-sprællemanden kom i øvrigt senere på Frihedsmuseet efter dettes oprettelse, Situationen med Hitler-sprællemanden blev i øvrigt filmet ved den lejlighed, og denne filmoptagelse kom til at indgå i dokumentarfilmen "Da englænderne kom i Maj 1945"

.

(Fortsættes i afsnit 68)